

הנחיות להעברת מיפוי חברתי (סוציומטרי)

א. אודות המיפוי החברתי

המיפוי החברתי (בלועזית "סוציומטרי", סוציו - חברתי, מטרי - מדד), הוא כלי שפותח על ידי חוקרים בתחום מדעי החברה במטרה לזהות את טיבו של המארג החברתי בקבוצה גדולה של ילדים. המיפוי החברתי מסייע לבדוק בצורה מהירה ואמינה את מצבו החברתי של כל ילד וילד, כפי שחווים זאת חברי הקבוצה, ולברר האם (ועד כמה) הוא מקובל, דחוי או שקוף. המיפוי החברתי נבדק במחקרים רבים ונמצא אמין ויעיל, הוא מקובל מאוד בעולם האקדמי ונמצא בשימוש כבר עשרות שנים (בקר, 2009).

ב. העברת המיפוי החברתי

הקדמה: לפני העברת הסוציומטרי, על המחנך ל"חמם" את האווירה. להזכיר את היעד המשותף "אני רוצה כיתה עם אוירה של משפחה" "היעד שלנו שנהיה מגובשים וכולם ירגישו חלק ונעים כאן" "אני אבקש מכם משהו בוגר, הבגרות היא לא להזכיר שמות, להתרכז בתהליך" וכד'. בשלב הראשון של המיפוי החברתי, יגיש המורה לכל התלמידים דף חלק, ויבקש מכל אחד מן התלמידים לכתוב את שמו בפניה השמאלית העליונה של הדף. לאחר מכן יבקש המורה מכל אחד מהתלמידים לכתוב את שמותיהם של שלושה תלמידים שאיתם הוא מעוניין לשהות בחדר בזמן טיול או שהוא מעוניין לשבת לידם באוטובוס בטיול ואת שמותיהם של שלושה תלמידים שאיתם הוא מעדיף שלא לשהות באותו החדר בטיול או שהוא מעדיף שלא לשבת לידם באוטובוס. לסיכום השלב הראשון, ישאל המורה את התלמידים בכיתה, איך אתם מרגישים כעת? לרוב התשובות יהיו: לא כל כך נעים, קשה, אני לא מעוניין לכתוב וכו'. כשלב שני המורה יבקש לרשום שתי דרכים בהן ניתן לתקן את המצב ולנסות להתיידד עם הילדים שאין ברצונכם לשהות איתם בחדר בטיול. המורה יבקש מהתלמידים לשתף ברעיונות שכתבו בכדי להתקרב לילדים אחרים ויכתוב את הרעיונות השונים על הלוח "לראות בו את הטוב, להזמין אותו אלי, דווקא כן לשבת לידו". כסיכום לשלב זה המורה ישאל: כיצד אתם מרגישים בכיתה כעת? ההרגשה תהיה יותר מפויסת, הרגשה טובה. כיוון שפתאום חודרת ההבנה כי יש ביכולתנו להשפיע על מערכות יחסים.

בתום מילוי הדפים יאסוף אותם המורה לצורך כימות התוצאות כפי שיבואר בהמשך.

הנחיות חשובות:

1. יש לשאול שאלה שעניינה הוא חברתי (ולא "ליד מי אתה רוצה לשבת בכיתה").
2. במידה ותלמיד חסר, יש לרשום את שמו על הלוח ולהסב את תשומת לב התלמידים לחסרונו. הוראה זו נועדה כדי למנוע הטיה של השאלון. בנוסף, יש לפנות לתלמיד החסר בהקדם ולקבל גם ממנו משוב על בחירותיו ודחיותיו. זאת על מנת לקבל את המידע מכלל ילדי הכיתה.
3. בכיתה קטנה, המונה פחות מעשרים תלמידים יבקש המורה לרשום שני שמות לבחירה ושניים לדחייה.

★ אתגר למחנך:

בטרם תכמת את התוצאות, נסה לכתוב (לפי דעתך) את שמותיהם של שני תלמידים מקובלים, שני תלמידים שקופים ושני תלמידים דחויים. לאחר כימות התוצאות השווה אותן להערכתך.

ג. כימות התוצאות

ההמלצה היא לערוך את תוצאות הסוציומטרי באופן ממוחשב ולא ידני, כך מקבלים תמונה הרבה יותר בהירה וברורה וללא טעויות.

כימות נתונים באופן ידני:

כעת, יכמת המחנך את התוצאות כדלהלן:

בעמוד הבא, מצורפת טבלה, אותה יש לצלם ובה יש להשתמש לצורך הכימות.

1. בשלב הראשון יש לכתוב את שמות ילדי הכיתה פעם אחת בשורה הראשונה לאורך הדף ופעם נוספת בטור הראשון לרוחב הדף. שמות ילדי הכיתה יכתבו לרוחב באותו סדר שבו הם נכתבו לאורך.
2. יש לעבור שורה אחר שורה, ולמלא לרוחב בכל שורה שלושה סימני וי (✓; לציון בחירה), ושלושה סימני איקס (✗; לציון דחיה). סימנים אלו ייעשו באמצעות הדפים שמולאו על ידי הילד ששמו נמצא במשבצת הראשונה באותה שורה (מומלץ להשתמש בשני צבעים שונים, כגון; כחול בחירות, אדום דחיות).
3. כעת יש למלא את שורת הסיכום לכל ילד וילד בתחתית הטור שבו נמצא שמו.

כימות נתונים באופן ממוחשב:

יש להיכנס לאתר תעצומות (http://taazumot.org.il/?page_id=864), שם ישנו קובץ אקסל למיפוי סוציומטרי, עם הנחיות וסרט הדרכה. יתרון הקובץ הממוחשב בכך שהוא נותן את מדדי הדדיות בבחירות ובדחיות וחוסך זמן....

תעצומות - להיפגש עם ההצלחה בע"מ

טלפון: 072-2824691 taazumot.edu@gmail.com

1. בשלב הראשון יש להזין את שמות תלמידי הכיתה בעמודה A בגיליון הראשון "בחירות התלמידים-להזין כאן". שמות התלמידים יועתקו באופן אוטומטי גם לשורה העליונה בגיליון.
2. בשלב השני יש למלא עבור כל תלמיד את הבחירות והדחיות שכתב. הבחירות והדחיות שנרשמו ע"י כל תלמיד יסומנו בשורה ששמו מופיע בתחילתה. הבחירה תסומן במשבצת שבה מצטלב שמו של התלמיד הבורח עם התלמיד הנבחר. בחירה חיובית תסומן במשבצת זאת בספרה 1 ודחייה תסומן בספרה 1-1. שימו לב – בצד שמאל בכל משבצת מופיע חץ הפותח תפריט לסימון 1 או 1-1. בבחירה חיובית תצבע המשבצת באופן אוטומטי בצבע כחול ובדחייה תצבע המשבצת באופן אוטומטי בצבע אדום.
3. בשלב השלישי מסתכמות התוצאות באופן אוטומטי בגיליון השני "סיכום תוצאות-מתקבל אוטומטי". עבור כל תלמיד מסתכמות הבחירות, הדחיות, הבחירות ההדדיות והדחיות ההדדיות.

ד. אתיקה

המיפוי הינו לשימוש פנימי בלבד, חשיפתו עלולה לגרום לנזק נפשי. על כן אין לשתף בשום צורה בתוצאותיו אלא את היועץ והמנהל. **חל איסור לשתף את התלמידים או את הוריהם**. שיתוף שכזה עלול לגרום לנזק בלתי הפיך.

נקודה למחשבה: ילדי מורים הלומדים בבית הספר. הוריהם ירצו לדעת את התוצאות. זה המקום לנהל שיח עם מורים אלו על מציאות זו בה הם עובדים בביה"ס של ילדיהם, האם מגיעה להם הפריבילגיה לדעת או שמה היה הורה במקום שאתה הורה....

בהצלחה, צוות תעצומות!

